

УДК 394.3(477.85/.87):792.83]:7.071.2"19"(091)
DOI: 10.31866/2616-7646.6.2.2023.295176

ТАНЕЦЬ «КОСМАЧАНКА»: ВИТОКИ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ БАЛЕТМЕЙСТЕРІВ XX СТОЛІТТЯ

KOSMACHANKA DANCE: ORIGINS AND INTERPRETATIONS OF THE TWENTIETH CENTURY BALLET MASTERS

Заставний Олександр Любомирович,
аспірант кафедри режисури та хореографії,
Львівський національний університет імені
Івана Франка;
асистент кафедри сценічного мистецтва
і хореографії,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
Івано-Франківськ, Україна,
<https://orcid.org/0009-0002-8526-2570>,
art@pnu.edu.ua

Oleksandr Zastavnyi,
PhD Student at the Department of Directing
and Choreography,
Ivan Franko National University of Lviv;
Assistant at the Department of Performing
Arts and Choreography,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0002-8526-2570>,
art@pnu.edu.ua

Анотація

Мета статті – з'ясувати витоки вокально-хореографічної композиції «Космачанка» та проаналізувати варіанти її редакцій. **Методологія.** Використано історико-хронологічний, порівняльний та аналітичний методи. Застосовано метод інтерв'ювання та мистецтвознавчого аналізу відеоджерел із записом танцю «Космачанка» і сценічних виступів ансамблів. **Наукова новизна.** У статті вперше комплексно проаналізовано відомості щодо інтерпретацій вокально-хореографічної композиції «Космачанка»; введено до наукового обігу низку матеріалів, що уточнюють і доповнюють інформацію про названу композицію та гуцульське хореографічне мистецтво. **Висновки.** Вокально-хореографічну композицію «Космачанка» вперше створив у Гуцульському державному ансамблі пісні і танцю Я. Чуперчук на основі фольклорного матеріалу із с. Космач Івано-Франківської області. Потім його учні В. Петрик (1921 р.н.) та Іван Курилюк вдавалися до інтерпретації «Космачанки». Сьогодні в Івано-Франківському національному академічному Гуцульському ансамблі пісні і танцю «Гуцулія» цей видозмінений номер називається «На зарінку». 1963 року поста-

Abstract

The purpose of the article is to find out the origins of the vocal and choreographic composition Kosmachanka and to analyse variants of its editions. **Research Methodology.** Historical and chronological, comparative and analytical methods are used. The method of interviewing and art historical analysis of video sources with recordings of the dance Kosmachanka and stage performances of ensembles was applied. **Scientific novelty.** The article is the first to comprehensively analyse the information on the interpretations of the vocal and choreographic composition Kosmachanka; several materials that clarify and supplement the information about the composition and, more generally, Hutsul's choreographic art, are introduced into scientific circulation. **Conclusions.** The vocal and choreographic composition Kosmachanka was first created in the Hutsul State Song and Dance Ensemble by Y. Chuperchuk based on folklore material from the village of Kosmach, Ivano-Frankivsk region. Later, his student V. Petryk (born in 1921) and Ivan Kuryluk interpreted Y. Chuperchuk's Kosmachanka. Today, the Ivano-Frankivsk National Academic Hutsul Song and Dance Ensemble Hutsuliia per-

новку «Космачанка» у вокально-хореографічному колективі «Черемош» Львівського національного університету ім. Івана Франка здійснив Едуард Щербатюк. У «Черемоші» в цьому номері з'явилися жартівливі переспіви, що створили учасники ансамблю. Олег Голдрич удосконалив «Космачанку» в «Черемоші». 1991 року він поставив цей номер у театрі танцю «Заповіт» Харківської державної академії культури. У статті на основі різних джерел проаналізовано структуру танцю, його зміни, що відбувалися в різних танцювальних колективах. «Космачанка» є яскравим прикладом найкращих зразків репертуару аматорського та професійного танцювального мистецтва. Композиція багата на своєрідну танцювальну лексику та музичний матеріал, насичена багатьма цікавими малюнками, характерними для гуцульського краю. Цей номер є зразковим прикладом інтерпретації фольклорної традиції засобами академічної хореографічної лексики зі збереженням глибинних елементів гуцульської культури.

Ключові слова:

«Космачанка»; гуцульський танець; хореографія; танець; народний танець; фольклор; Космач.

forms this modified version of the song called On the Dawn. In 1963, Eduard Shcherbatiuk staged Kosmachanka in the Cheremosh vocal and choreographic group of the Ivan Franko University of Lviv. The Cheremosh featured humorous renditions of the song, invented by the participants. Oleh Holdrych improved Kosmachanka in Cheremosh. In 1991, he staged this performance at the Zapovit Dance Theatre of the Kharkiv State Academy of Culture. Based on various sources, the author analyses the structure of the dance and its changes in different dance groups. Kosmachanka is a vivid example of the best examples of the repertoire of amateur and professional dance art. The composition is rich in original dance vocabulary and musical material and is full of many interesting drawings typical of the Hutsul region. This number is an exemplary example of the interpretation of folklore tradition using academic choreographic vocabulary while preserving the deep elements of Hutsul culture.

Keywords:

Kosmachanka; Hutsul dance; choreography; dance; folk dance; folklore; Kosmach.

Актуальність теми дослідження. Сьогодні посилилася увага науковців до феноменів української культури, серед яких помітне місце посідає народно-сценічна хореографія. Актуальності набувають дослідження, присвячені зразкам українського народно-сценічного танцю минулого та сучасності. До таких хореографічних композицій належить «Космачанка», яку створив відомий хореограф, артист, етнограф Ярослав Чуперчук. Згодом цей танець інтерпретували різні балетмейстери, сьогодні він зберігається в репертуарі декількох художніх колективів України. Важливо відтворити окремі історичні аспекти редакцій номера та проаналізувати варіанти інтерпретацій, що стане внеском в українську хореологію та мистецтвознавство.

Аналіз останніх досліджень. Чимало теоретиків і практиків танцювального мистецтва досліджували хореографічну культуру Гуцульщини. Однак належної уваги вокально-хореографічній композиції «Космачанка» приділено не було, хоча в ній відбито елементи гуцульської культури та фольклорної спадщини. Інформацію про номер подано у виданні «Черемошу» грають хвилі...» (Масляник, 2013), де описано цей номер в ансамблі «Черемош» ЛНУ імені Івана Франка та розміщено ноти музичної основи хореографічної композиції. У виданнях «Роман Гарасимчук та його автентичні «Танці гуцульські» Б. Стаська та Н. Марусик

(2010), «Танцюймо разом» О. Голдрича (2006) трапляються спогади про «Космачанку». Для проведення дослідження в пригоді стали праці з хореографічної культури Прикарпатського регіону, хоча в них автори й не зверталися до дослідження «Космачанки», як-от «Маестро гуцульського танцю» Р. Затварської (2002), «Танець як сонячна сповідь моя» (Пристаї & Дем'янів, 2018), «Хореографічне мистецтво Івано-Франківщини» Б. Стаська (2004) та ін.

Мета статті – з'ясувати витoki вокально-хореографічної композиції «Космачанка» та проаналізувати варіанти її редакцій.

Виклад основного матеріалу. У хореографічному мистецтві якнайкраще зберігаються народна художня творчість, традиції, обряди та національна пам'ять, що є невід'ємним підґрунтям для формування держави. Власне тому основним завданням сучасних науковців, хореографів, митців є збереження культурного надбання минулих поколінь і його подальший розвиток та популяризація в сучасному світі.

Мистецтвознавець О. Плахотнюк (2021) зазначає: «Нове прочитання народного (фольклорного) танцю вбачається у формуванні національного модусу буття в культурно-мистецькому просторі сучасності. Виховання носіїв етнічних взірців, глибоке переконання в цінності національних ознак, виховання і формування любові до своєї землі, орієнтації на народні цінності – ось запорука гідного збереження національних культурних цінностей. Народний танець має підтримувати задоволення потреб людини в ідентифікації власних національних особистісних ознак, запитів збереження національного коріння предків в різнопланових історичних та життєвих ситуаціях» (с. 7).

Одними з перших вивчали фольклорний матеріал Гуцульщини й інтегрували його до танцювального мистецтва Ярослав Чуперчук і його учень Володимир Петрик (1921 р.н.), яких вважають фундаторами академічної гуцульської хореографії. Митці та націоналісти, які були широко віддані українській ідеї. Вони одні з найвідоміших фахівців, що прислужилися справі популяризації гуцульської хореографії у світі. Їх діяльність сприяла активному розвитку та поширенню гуцульської танцювальної культури в аматорському й професійному мистецтві України.

На основі вивчених наукових джерел можна констатувати, що хореографічний доробок Я. Чуперчука та В. Петрика (1921 р.н.) найбільше позначився на творчості Державного гуцульського ансамблю пісні і танцю (сьогодні – Івано-Франківський національний академічний Гуцульський ансамбль пісні і танцю «Гуцулія»). Характерною рисою сценічних номерів В. Петрика (1921 р.н.), що були створені на основі хореографічної спадщини Я. Чуперчука, є професійний підхід до відображення на сцені фольклорної творчості гуцульського краю. Його танцювальні композиції «Чабани», «Гуцулка», «Космачанка» побудовані на основі етнічного матеріалу Гуцульщини, фольклорних джерел та побутово-обрядових традицій. Сьогодні ці номери стали уособленням найкращих зразків народних традицій Гуцульщини. Кожен танець, що є в репертуарі Гуцульського ансамблю, – це своєрідний екскурс в ту чи ту частину прикарпатського краю, здійснений засобами народно-сценічної хореографії. У постановках Я. Чуперчука та В. Петрика присутня унікальна робота з дослідження та інтерпретації народних рухів, які надалі використовувалися для створення хореографічних композицій, що й до сьогодні захоплюють артистів-виконавців і глядачів.

Назва всесвітньовідомої вокально-хореографічної композиції «Космачанка» походить від назви села Космач, що є одним з найдавніших поселень Гуцульщини,

розташоване на річці Пістинька. Воно колись належало до Печеніжина, пізніше до Яблунева (Яблунівський район), відтак – до Верховини (Верховинський район). Тепер Космач – це Космацька територіальна громада Косівського району.

Зі збірника «“Черемошу” грають хвилі...» (Масляник, 2013) дізнаємося, що музичний розмір танцю 2/4, в основу покладено мелодії Гуцульщини, але в деяких моментах присутні награвання, притаманні мелодіям, що побутують у Закарпатській і Чернівецькій областях.

Дослідники акцентують на тому, що цей сценічний номер за допомогою танцювальної лексики, музики, співу, костюма став носієм і популяризатором гуцульської культури, проявом найкращих рис фольклорного підґрунтя в хореографії та одним із найкращих прикладів репертуару аматорського танцювального мистецтва Гуцульщини. Композиція побудована на колах і поперечних лініях, притаманних танцям регіону. Найкраще ця композиція до сьогодні зберігається в народному аматорському ансамблі пісні і танцю «Черемош» Львівського національного університету імені Івана Франка (Масляник, 2013).

Уперше цей номер представлений у концертній програмі Державного Гуцульського ансамблю пісні і танцю Івано-Франківської філармонії. Поставив його відомий в Україні майстер гуцульського танцю Я. Чуперчук, а згодом цей танець реконструював та удосконалив його учень В. Петрик. 1963 року цю постановку в новоствореному колективі «Черемош» здійснив колишній артист ансамблю Державного Гуцульського ансамблю пісні і танцю Едуард Щербатюк, відтоді й до сьогодні цей номер є в репертуарі студентського колективу «Черемош» (Масляник, 2013).

Переглядаючи відеоматеріали із записами сценічного виконання вокально-хореографічної композиції «Космачанка», спостерігаємо багату гуцульську танцювальну лексику, цікаві малюнки, культуру, властиву гуцульському краю. Також вражає музична основа композиції.

На основі аналізу відеоматеріалів і свідчень виконавців можемо зафіксувати три частини композиції номера: перша – вихід виконавців на сцену, танець хлопців у колі, запрошення дівчат у спільний танець; друга – переспіви та жарти виконавців за музичною формою – у коломийковому стилі; третя – танець солістів з антуражем, що переходить у завершальну стадію і фінал (Roksoliana St, 2016; Levenya Dance Theatre, 2021).

Беручи до уваги різні варіанти цього номера, у більшості вихід залишається незмінним на початку: усі виходять на сцену з лівої останньої куліси один за одним, обличчям до глядача. Після восьми тактів виконується вигук: «Ми гуцули з Космача!». Вихід продовжується, хлопці формують коло і танцюють, показуючи дівчатам свій гонор. Дівчата збираються біля куліс, спостерігаючи за дійством і завчасно обираючи собі пару. Згодом хлопці кличуть дівчат до себе, утворюються пари, починаються жартівливі переспіви. Як стверджують старші учасники народного ансамблю пісні і танцю «Черемош», слова народжувалися від самих артистів танцювальної групи на репетиціях, виступах і гастрольях, трохи видозмінювалися.

На основі відеоджерел і власних спостережень за виконанням номера наживо відтворюємо текст заспівів, притаманних цьому танцю:

Хор

Ой на горі на високій сивий кінь пасеться,
добре з любком танцювати, бо файно трясеться.

Хлопці

Ой ніхто так не танцює, як наші дівчата,
вони ходять по вулиці, як криві качата.
А я собі заспіваю, а я собі вівкну,
не зміняв би стару бабу на от таку дівку.

Дівчата

Ти думаєш, легінику, що я тебе хочу,
я такими драпаками коноплі толочу!

Хлопці

А цимбали впали з лави і бас покотився,
як би була файна дівка я би оженився.

Дівчата

Притулися, мій миленький, у лісі до дуба,
бо у тебе криві ноги і немає зуба.

Хлопці

Молоденьку дівчиноньку вчора мати била,
бо як вийшла ну вулицю варги намастила.

Дівчата

Парубочок, як дубочок, козацького роду,
а по сцені так танцює як бичок по льоду.

Хлопці

Дівчаточка молоденькі, жаль мені за вами,
приходіть до нас в Черемош – оженися з вами.

Дівчата

Ой женила тебе мати, женила, женила,
та й на тобі поламала березові вила.

Хор

Ці жарти, коломийки ми даруємо слухачам,
Ми – студенти з Черемошу!
Ми – гуцули з Космача. Гей!

Усі

Гуляймо, гуляймо, бо вже не будемо,
прийшов час, година – всі ся розійдемо.

Після переспівів танцівники-виконавці розходяться у півколо, на середині залишається пара солістів, які виконують комбінації в парі. По суті, це нагадує характерні танцювальні рухи хореографії Молдови та Угорщини.

Упродовж 60 років танець «Космачанка» виконується в репертуарі народного аматорського ансамблю пісні і танцю «Черемош» Львівського національного університету імені Івана Франка. За згадкою колишнього педагога цього колективу Володимира Денеки (2023), унікальному студентському колективу дав життя Київський ансамбль «Весна», коли вони приїхали на гастролі до Львова. Ректор Євген Лазаренко вподобав цей колектив і вирішив створити студентський ансамбль на базі Львівського університету в 1963 році.

Спогадами про цей танець ділиться Наталія Боднарук (2023) (художній керівник творчого об'єднання «Левеня», що охоплює три колективи: театр танцю

«Левеня», театр танцю «Ескада» та батьківський ансамбль народного танцю «Третя лінія»). Вона зазначає, що, коли прийшла в ансамбль «Черемош», танець «Космачанка» був вершиною, і кожен концерт закінчувався не гопаком, а саме цим танцем, особливо в закордонних поїздках. Цей номер став улюбленим для всіх виконавців усіх поколінь, це була візитівка. У своєму колективі «Левеня» вона теж вирішила поставити цей номер, практично по пам'яті, з того часу, коли ще танцювала сама, але її учасники трохи видозмінили слова в переспівах. Основа хореографічної композиції залишилася від танцю з репертуару ансамблю «Черемош», але дещо вихованці Н. Боднарук співають по-своєму: «Гонорову дівчиноньку вчора мати била, бо як вийшла на вулицю варги намастила. Парубочок як дубочок парубоцька міна, а як вийде танцювати – дівці по коліна. Дівчаточка молоденькі, жаль мені за вами, приходіть до нас на танці – оженюся з вами» (Levenya Dance Theatre, 2021).

Сьогодні в репертуарі Івано-Франківського національного академічного Гуцульського ансамблю пісні і танцю «Гуцулія» є прикарпатський танець «На зарінку». Це вдосконалена версія першої «Космачанки». Балетмейстер колективу та багаторічний соліст ансамблю, заслужений артист України Володимир Петрик (молодший) розповів про цей номер: «Прикарпатський танець “На зарінку” – це оброблена версія народного артиста України Володимира Петрика, що був створений на основі першої постановки танцю Ярославом Чуперчуком, який вимушено переїхав до м. Львова через політичні переслідування, а потім пережив арешт та засудження (1949 р.). Його творчий доробок залишився в Івано-Франківську та оброблявся його учнем Володимиром Петриком, який вже доповнив цю хореографічну композицію чоловічою танцювальною частиною з танцю “Ковалівка”. Саме ця хореографічна версія танцю “Космачанка” (хореографія Я. Чуперчука, постановка В. Петрика) збереглася до сьогодні в репертуарі ансамблю “Гуцулія”» (Петрик, 2023).

У танці «На зарінку» в ансамблі «Гуцулія», основою для якого є «Космачанка», немає переспівів, адже цю частину з переспівами придумали у Львові. Зі слів директора-розпорядника ансамблю «Гуцулія» Володимира Петрика (1972 р.н.), музичний матеріал для створення цього номера записував керівник оркестрової групи Волошин Роман Петрович у регіоні Отинії, Коломиї, Мишина, що розташовані на межі, де проживають етнічні групи бойків, покутян і гуцулів. Танець складається з двох частин: перша – повільна «розтанцьовка», а друга – швидка. В основу танцю закладено дух змагань хлопів з дівчатами (Петрик, 2023).

Володимир Денека двадцять років танцював у народному аматорському ансамблі пісні і танцю «Черемош» Львівського національного університету імені Івана Франка, певний час був керівником молодшої та підготовчої групи. Він виконував багато сольних партій, серед яких вагоме місце посідає «Космачанка», де В. Денека гордо співав заспів: «Приходіть до нас в Черемош, оженюся з вами». За його свідченням, решту заспівів артисти ансамблю виконували, імпровізуючи на ходу, тому так і утворився унікальний текст. 1973 року, коли В. Денека прийшов до ансамблю, «Космачанка» вже давно була в репертуарі. Володимир застав Олега Голдріча, коли той ще танцював в ансамблі й був керівником танцювальної групи. В. Денека розповів, що «коли на гастролях у Польщі 1978 р. один хлопець захворів, то Олег Семенович вимушений був замінювати, але так, як він виконував цей номер, мало кому з юних артистів вдавалося повторити» (Денека, 2023).

Зі спогадів Дмитра Походжука (2023), українського майстра художньої вишивки та писанкарства, письменника, журналіста, громадсько-політичного діяча, етнографа, фольклориста, заслуженого майстра народної творчості України, лауреата премії імені Мирослава Ірчана та Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка, дізнаємося, що Гуцульський ансамбль було створено на базі Космацького сільського хору, яким керував у Космачі видатний український патріот і художник, маестро Михайло Мороз. Диригент виховував хористів в українському дусі. Цьому й відповідав репертуар хору. А хористи в Космачі не могли обійтися без танців, адже там їх було чимало, частину з яких зафіксував Роман Гарасимчук у своїй праці «Танці гуцульські». Тож, звісно, космацький танець не міг не зацікавити керівників Гуцульського ансамблю, тим паче і Ярослав, і Василина Чуперчуки не раз гостювали в Космачі на храмові свята Петра і Павла та св. Параскеви. Бували вони і на космацьких весіллях, тож, коли прийшли місцеві співаки в ансамбль, нерідко Ярослав Маркіянович любив з космацькими молодлицями «поданцювати».

Д. Походжук (2023) повідомляє: «Моя мама Походжук Пелагія Юріївна (1916–1996) згадувала: “Цей Чуперчук так легонько данцує, що його Бог певно створив лиш для данцу... Маму Мороз відмовляв від Гуцульського ансамблю і просив її виїхати за кордон, бо Михайлова дружина, Ірина Гавришук, була маминою приятелькою. Мороз відчував небезпеку і репертуар Гуцульського ансамблю став радянським. Моя тета Параска Ребеджук згадувала: “Нас моментально заставили співати про Леніна, про партію. Як от:

Ой у гори доріженька, у гори, у гори.

А нам батько Ленін приніс червоні прапори...

А відтак, по війні, я й незчулася, як була вивезена в Сибір, як буржуазна націоналістка...”».

Д. Походжук (2023) згадує, що його мама розповідала, як Я. Чуперчук з нею любив витанцювати танець з Космача «Голубці щібати». Можливо, цей танець і став основою «Космачанки». До нього був і пісенний супровід, і правдоподібно слова до нього написав сам Ярослав Чуперчук. Але досить швидко ці слова були замінені, аби не звучало «Космач – бандерівська столиця» Назву танцю вдалося відстояти. З Космача в Гуцульському ансамблі були не лише співаки, а й танцюристи, зокрема Дмитро Васильович Бобяк.

Найдовше танець «Космачанка» протримався в ансамблі «Черемош». Особливої популярності він набув у «Черемоші», коли балетмейстером у колективі працював Олег Голдрич.

Олег Кузик сьогодні продовжує справу збереження та популяризації творчого доробку заслуженого працівника культури України хореографа та педагога Олега Голдрича, митця, який 45 років свого життя присвятив постановочній і викладацькій роботі, зокрема у Львівському культосвітньому училищі (сьогодні – Львівський коледж культури і мистецтв). Вісімнадцять років О. Голдрич був керівником народного ансамблю пісні і танцю «Черемош» Львівського національного університету імені Івана Франка за часів СРСР та незалежності України.

О. Голдрич, як студент першого набору хореографічного відділу Львівського культосвітнього технікуму, на старших курсах став учасником колективу «Черемош». Першими керівниками «Черемошу» були Пилип Цех, Марія Скачич, Іван Попович та інші талановиті й знані люди. Колектив мав хорову, оркестрову й танцю-

вальну групи, і ця вибухова суміш із трьох мистецьких жанрів стала справжнім уособленням українського мистецтва (Кузик, 2023).

Д. Пожоджук зініціював у Верховині проведення першого міжнародного гуцульського фестивалю, і голова районної ради Петро Пониполяк уповноважив його поїхати у Львів та офіційно запросити на фестиваль вокально-хореографічний ансамбль «Галичина», яким керував Я. Чуперчук, та народний ансамбль пісні і танцю «Черемош», керівником якого був О. Голдрич. «Галичина» виконувала на фестивалі танець «Голубка» Я. Чуперчука, а «Черемош» – танець «Космачанка». Це був останній візит Я. Чуперчука на свою малу батьківщину (Пожоджук, 2023).

Д. Пожоджук свого часу був учасником хорової групи ансамблю «Черемош». Він згадує, що О. Голдрич, коли був керівником танцювальної групи, займався удосконаленням «Космачанки». У той час в роботі колективу «Черемош» брав участь цимбаліст Багрійчук Василь Васильович із села Космач, мати якого сама збирала та виконувала фольклорні пісні. О. Голдрич особисто приїжджав до В. Багрійчука додому, і вони разом записували в матері музичний та вокальний матеріал для того, щоб урізноманітнити й удосконалити танець «Космачанка» (Пожоджук, 2023).

1990 р. О. Голдрич переніс і подарував танець «Космачанка» студентському колективу м. Харкова – театру народного танцю «Заповіт» Харківського державного інституту культури (сьогодні – Харківська державна академія культури). Керівником колективу був Борис Колногузенко, який запрошував фахівців з інших регіонів України для роботи зі студентами. Знайомити з карпатським танцем Західного регіону України приїжджав відомий хореограф О. Голдрич – один з найкращих знавців хореографії українських Карпат і Прикарпаття. До того ж він подарував театру «Заповіт» два хореографічні номери, а саме: «Березнянський чардаш» та «Гуцулка Космачанка» (один з варіантів «Космачанки» з с. Космач Косівського району) (Колногузенко, 2023).

У «Космачанці» (у редакції О. Голдрича) захоплює «різноманіття рухів, комбінацій, з малюнків – гарна і правильна їх зміна, парне танцювання, чергування загальних і парних рухів, обертальні рухи в парі хлопця і дівчини. О. Голдрич привіз на край сходу запальний веселий танець в хорошому темпі – все це було на користь справи, на яку хореографи кладуть життя», – зазначає в інтерв'ю Б. Колногузенко (2023).

Варіант, що запропонував О. Голдрич, дуже сподобався Б. Колногузенку щодо малюнків і танцювальної лексики. Коли 2011 року йому доручили створити професійний колектив у Харкові – Великий Слобожанський ансамбль, то відразу цей номер він переніс зі студентського колективу в професійний ансамбль. Згодом до Харкова приїжджав Іван Курилюк, який давав певні рекомендації з манери виконання професійних артистів Великого Слобожанського ансамблю (Колногузенко, 2023).

Отже, «Космачанка» є прикладом тривалого життя композиції в аматорському та професійному виконанні, що постійно інтерпретується, вдосконалюється, зберігаючи етнокоди гуцульського фольклору та культури.

Наукова новизна. У статті вперше комплексно проаналізовано відомості щодо інтерпретацій вокально-хореографічної композиції «Космачанка»; введено до наукового обігу низку матеріалів, що уточнюють і доповнюють інформацію про названу композицію та гуцульське хореографічне мистецтво.

Висновки. Вокально-хореографічну композицію «Космачанка» вперше створив у Гуцульському державному ансамблі пісні і танцю Я. Чуперчук на основі фольклорного матеріалу із с. Космач Івано-Франківської області. Потім його учні В. Петрик (1921 р.н.) та Іван Курилюк вдавалися до інтерпретації «Космачанки». Сьогодні в Івано-Франківському національному академічному Гуцульському ансамблі пісні і танцю «Гуцулія» цей видозмінений номер називається «На зарінку». 1963 року постановку «Космачанка» у вокально-хореографічному колективі «Черемош» Львівського національного університету ім. Івана Франка здійснив Едуард Шербатюк. У «Черемоші» в цьому номері з'явилися жартівливі переспіви, що вигадали учасники. Олег Голдрич удосконалив «Космачанку» у «Черемоші». 1991 року він поставив цей номер у театрі танцю «Заповіт» Харківської державної академії культури. У статті на основі різних джерел проаналізовано структуру танцю, його зміни, що відбувалися в різних танцювальних колективах. «Космачанка» є яскравим прикладом найкращих зразків репертуару аматорського та професійного танцювального мистецтва. Композиція багата на своєрідну танцювальну лексику та музичний матеріал, насичена багатьма цікавими малюнками, характерними для гуцульського краю. Цей номер є зразковим прикладом інтерпретації фольклорної традиції засобами академічної хореографічної лексики зі збереженням глибинних елементів гуцульської культури.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Боднарук, Н. (2023, 26 жовтня). *Запис інтерв'ю із завідувачкою відділом народної хореографії центру творчості дітей та юнацтва Галичини, керівницею мистецького об'єднання «Левеня» м. Львів Наталею Боднарук. Тема: «Спогади про танець “Космачанка”»* (О. Заставний, інтерв'юер). У особистому архіві автора.
- Голдрич, О. (2006). *Танцюймо разом*. Сполном.
- Денека, В. (2023, 31 жовтня). *Запис інтерв'ю із солістом та педагогом ансамблю пісні і танцю «Черемош» Володимиром Денекою. Тема: «Виконання сольної партії у танці “Космачанка”»* (О. Заставний, інтерв'юер). У особистому архіві автора.
- Затварська, Р. (2002). *Маєстро гуцульського танцю*. Місто НВ.
- Колногузенко, О. (2023, 27 жовтня). *Запис інтерв'ю з професором кафедри народної хореографії ХДАК Борисом Колногузенком. Тема: «Танець “Космачанка”»* (О. Заставний, інтерв'юер). У особистому архіві автора.
- Кузик, О. (2023, 28 жовтня). *Запис інтерв'ю з доцентом Львівського національного університету імені Івана Франка Олегом Кузиком. Тема: «Життя і творчий шлях Олега Голдрича»* (О. Заставний, інтерв'юер). У особистому архіві автора.
- Масляник, О. (Ред.). (2013). *«Черемошу» грають хвили... Львівський національний університет імені Івана Франка*.
- Петрик, В. В. (2023, 27 жовтня). *Запис інтерв'ю зі заслуженим артистом України, директором, розпорядником та балетмейстером національного Гуцульського ансамблю пісні і танцю «Гуцулія» Володимиром Васильовичем Петриком (1972 р.н.). Тема: «Творчий доробок народного артиста України Володимира Петрика»* (О. Заставний, інтерв'юер). У особистому архіві автора.
- Плахотнюк, О. (2021). Етносвітогляд фольклорного танцю в мистецькому просторі сучасності. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 35(5), 4–8. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-1>

- Походжук, Д. (2023, 1 листопада). *Запис інтерв'ю з журналістом, громадським діячем, етнографом, фольклористом Дмитром Походжуком. Тема: «Історія створення танцю «Космачанка» в ансамблі «Черемош» ЛНУ імені Івана Франка»* (О. Заставний, інтерв'юер). У особистому архіві автора.
- Пристай, Г. І., & Дем'янів, М. В. (Упоряд.). (2018). *Танець як сонячна сповідь моя*. Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. Франка.
- Стасько, Б. (2004). *Хореографічне мистецтво Івано-Франківщини*. Лілея-НВ.
- Стасько, Б., & Марусик, Н. (2010). *Роман Гарасимчук та його автентичні «Танці гуцульські»*. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.
- Levenya Dance Theatre. (2021, 26 жовтня). «Космачанка» – Театр танцю «Ескада» на Всеукраїнському конкурсі народного танцю ім. Павла Вірського [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=khs4-f9Bwmk>
- Roksoliana St. (2016, 19 березня). *Космачанка* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=JvX5ZcAYIdA>

REFERENCE

- Bodnaruk, N. (2023, October 26). *Zapys intervju iz zaviduvachkoiu viddilom narodnoi khoreografii tsentru tvorchosti ditei ta yunatstva Halychyny, kerivnytseiu mystetskoho obiednannia "Levenia" m. Lviv Nataleiu Bodnaruk. Tema: "Spohady pro tanets "Kosmachanka" [Recording of an interview with Natalya Bodnaruk, the head of the folk choreography department of the center of creativity of children and youth of Halychyna, the head of the artistic association "Levenya" in Lviv. Topic: "Memories about the dance "Kosmachanka"]* (O. Zastavnyi, interviewer). In the author's personal archive [in Ukrainian].
- Deneka, V. (2023, October 31). *Zapys intervju iz solistom ta pedahohom ansambliu pisni i tantsiu "Cheremosh" Volodymyrom Denekoiu. Tema: "Vykonannia solnoi partii u tantsi "Kosmachanka" [Recording of an interview with the soloist and teacher of the song and dance ensemble "Cheremosh" Volodymyr Deneka. Topic: "Performing a solo part in the dance "Kosmachanka"]* (O. Zastavnyi, interviewer). In the author's personal archive [in Ukrainian].
- Holdrych, O. (2006). *Tantsiuimo razom [Let's dance together]. Spolom [in Ukrainian]*.
- Kolnohuzenko, O. (2023, October 27). *Zapys intervju z profesorom kafedry narodnoi khoreografii KhDAK Borysom Kolnohuzenkom. Tema: "Tanets "Kosmachanka" [Recording of an interview with the professor of the Department of Folk Choreography of the KhSAC Borys Kolnohuzenko. Topic: "Kosmachanka Dance"]* (O. Zastavnyi, interviewer). In the author's personal archive [in Ukrainian].
- Kuzyk, O. (2023, October 28). *Zapys intervju z dotsentom Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka Olehom Kuzykom. Tema: "Zhyttia i tvorchyi shliakh Oleha Holdrycha" [Recording of an interview with Oleh Kuzyk, associate professor of the Ivan Franko National University of Lviv. Topic: "Life and creative path of Oleh Holdrych"]* (O. Zastavnyi, interviewer). In the author's personal archive [in Ukrainian].
- Levenya Dance Theatre. (2021, October 26). *"Kosmachanka" – Teatr tantsiu "Eskada" na Vseukrainskomu konkursi narodnoho tantsiu im. Pavla Virskoho ["Kosmachanka" – Dance theater "Eskada" at the All-Ukrainian folk dance competition named after Pavlo Virsky]* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=khs4-f9Bwmk> [in Ukrainian].
- Masliannyk, O. (Ed.). (2013). *"Cheremoshu" hraiut khvyli... ["Cheremosh" is played by the waves]*. Ivan Franko National University of Lviv [in Ukrainian].
- Petryk, V. V. (2023, October 27). *Zapys intervju zi zasluhenym artystom Ukrainy, dyrektorom, rozporiadnykom ta baletmeisterom natsionalnoho Hutsulskoho ansambliu pisni i tantsiu "Hutsuliia" Volodymyrom Vasylovychem Petrykom (1972 r.n.). Tema: "Tvorchyi dorobok*

- narodnoho artysta Ukrainy Volodymyra Petryka* [Recording of an interview with honored artist of Ukraine, director, manager and choreographer of the national Hutsul Song and Dance Ensemble "Hutsuliya" Volodymyr Vasylovych Petryk (born in 1972). Topic: "Creative work of people's artist of Ukraine Volodymyr Petryk] (O. Zastavnyi, interviewer). In the author's personal archive [in Ukrainian].
- Plakhotniuk, O. (2021). Etnosvitohliad folklornoho tantsiu v mystetskomu prostori suchasnosti [Ethnic worldview of folklore dance in the modern space of art]. *Humanities Science Current Issues*, 35(5), 4–8. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-1> [in Ukrainian].
- Pozhodzhuk, D. (2023, November 1). *Zapys interviu z zhurnalistom, hromadskym diiachem, etnohrafom, folklorystom Dmytrom Pozhodzhukom. Tema: "Istoriia stvorennia tantsiu "Kosmachanka" v ansambli "Cheremosh" LNU imeni Ivana Franka"* [Recorded interview with journalist, public figure, ethnographer, folklorist Dmytro Pozhodzhuk. Topic: "The history of the creation of the dance "Kosmachanka" in the ensemble "Cheremosh" of the Ivan Franko National University of Lviv"] (O. Zastavnyi, interviewer). In the author's personal archive [in Ukrainian].
- Prystai, H. I., & Demianiv, M. V. (Comp.). (2018). *Tanets yak soniachna spovid moia* [Dance is my sunny confession]. Ivano-Frankivsk Regional Universal Scientific Library named after Ivan Franko [in Ukrainian].
- Roksoliana St. (2016, 19 March). *Kosmachanka* [Kosmachanka] [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=JvX5ZcAYIdA> [in Ukrainian].
- Stasko, B. (2004). *Khoreorafichne mystetstvo Ivano-Frankivshchyny* [Choreographic art of Ivano-Frankivsk region]. Lileia-NV [in Ukrainian].
- Stasko, B., & Marusyk, N. (2010). *Roman Harasymchuk ta yoho avtentychni "Tantsi hutsulski"* [Roman Harasymchuk and his authentic "Hutsul dances"]. Vasyl Stefanyk Precarpathian National University [in Ukrainian].
- Zatvarska, R. (2002). *Maestro hutsulskoho tantsiu* [Hutsul dance maestro]. Misto NV [in Ukrainian].